

BACHELOROPPGAVE

I hvilken grad har samfunnet påvirket læreplanen for kroppsøvingsfaget? En studie av formålet med kroppsøvingsfaget gjennom tidene.

To what extent has society influenced the curriculum for physical education? A study with the purpose of the subject of physical education throughout times.

Kandidatnr: 227

GBPEL412 Bacheloroppgave, vitenskapsteori og forskningsmetode

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett (FLKI)

Institutt for idrett, kosthold og naturfag

Veileder: Ann-Helen Odberg

Innleveringsdato: 03.juni.2019

Antall ord: 9934

Abstract

One of many purposes of the school is to prepare the pupils for the society they are about to enter. The curriculum is a statutory regulation that the education sector should draw its centre from. Therefore, teachers are obliged to ensure that is draw upon what is written. Physical education has been a recurring subject in school since 1936, but society has developed and changed considerably since then. The purpose of this study is to find out to what extent society has influenced the curriculum for the physical education subject. Through a document analysis of the curricula in physical education, where the purpose of the subject is interpreted through statements and formulation, the results shed light on how the purpose has changed over the years. The results of the study show that the purpose has changed in line with the development of society and that society has influenced the curriculum for the subject to a considerable extent. The social impact has been increasing, and we see that the more complex society becomes, the more extensive the subject becomes. With that, a great connection between the development in society and the change of the physical education subject.

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	1
1.1	FORSKNINGSOMRÅDE OG PROBLEMSTILLING.....	2
2.0	TEORI	4
2.1	SKOLEN I ET SAMFUNNSPERSPEKTIV.....	4
2.2	LÆREPLANVERKET.....	5
2.2.1	<i>Normalplanen av 1939</i>	5
2.2.2	<i>Forsøksplan av 1959</i>	6
2.2.3	<i>Mønsterplan av 1974</i>	7
2.2.4	<i>Mønsterplan av 1987</i>	7
2.2.5	<i>Læreplanverket for 10-årig grunnskole av 1997</i>	8
2.2.6	<i>Læreplanverket for kunnskapsløftet av 2006</i>	9
2.3	Å FORSTÅ LÆREPLANVERKET; LÆREPLANTEORI.....	10
2.3.1	<i>Ideens læreplan</i>	10
2.3.2	<i>Den formelle læreplan</i>	11
2.3.3	<i>Den oppfattede læreplan</i>	11
2.3.4	<i>Den operasjonelle læreplan</i>	11
2.3.5	<i>Den erfarte læreplan</i>	12
2.4	ORGANISASJONSTEORI.....	12
3.0	METODE	14
3.1	FORSKNING.....	14
3.2	KVALITATIV SAMFUNNSVITENSKAPELIG METODE.....	14
3.2.1	<i>Dokumentanalyse</i>	15
3.3	INNSAMLING AV LITTERATUR OG DATA.....	15
3.3.1	<i>Analyse</i>	15
3.4	RELABILITET OG VALIDITET.....	16
3.5	FORSKNINGSETIKK.....	17
4.0	RESULTAT OG DRØFTING	18
4.1	NORMALPLAN AV 1939.....	18

4.2	FORSØKSPLAN AV 1959.....	20
4.3	MØNSTERPLAN AV 1974.....	21
4.4	MØNSTERPLAN AV 1987.....	22
4.5	LÆREPLANVERKET FOR 10-ÅRIG GRUNNSKOLE AV 1997.....	24
4.6	LÆREPLANVERKET FOR KUNNSKAPSLØFTET AV 2006	25
4.7	NYTT LÆREPLANVERK I 2020; FAGFORNYELSEN.....	26
5.0	KONKLUSJON.....	27
6.0	LITTERATURLISTE	29

1.0 Innledning

Samfunnspolitiske årsaker er en stor del av utviklingen av læreplanverket. «Alt som skjer i skolen, er også underlagt lov (opplæringslova, friskoleloven), forskrifter og læreplaner. Disse endres relativt hyppig, slik at skolen er under et stadig press til å ta inn over seg nye forventninger fra det politiske miljøet» (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 33). Diskusjoner om vektlegging i skolen påvirkes både av internasjonale, nasjonale og lokale faktorer (Engelsen, 2015, s. 52). Reaksjoner på tidligere læreplaner og samfunnspolitiske endringer medvirker derfor til at man reviderer og utvikler nye. Det stilles forventninger og krav til hvordan skolen skal drive sin opplæringsvirksomhet. Skolen kan med dette ikke ses på som en adskilt lærings – og dannelsesarena, men som en arena eller organisasjon som påvirkes av samfunnet. Samfunnet kan derfor ses på som en avgjørende faktor for endringene som skjer i læreplanverket.

Et samfunn kan defineres på flere måter. Det Store norske leksikon (SNL) definerer begrepet på denne måten: «Samfunn, i politisk dagligtale ofte oppfattet som synonymt med nasjonalstat. I samfunnsvitenskapene blir samfunn oftere analysert som et sosialt system» (SNL, 2018a). I denne oppgaven skal jeg ta for meg flere av sidene dette begrepet omfatter. Skolen kan betraktes som et samfunn i seg selv, men man kan også studere samfunnet som befinner seg utenfor skolens område. Samfunnet som dannes av menneskene i en nasjonalstat, i dette tilfellet Norge, er også en del av det denne oppgaven handler om.

Om man skal undersøke skolen er det flere faktorer man må se på for å skaffe seg et helhetlig bilde av skolen som samfunn. Både skolen som lærende organisasjon, skolens posisjon i samfunnet og elevene er viktige områder. Skolen, som et sosialt system, er avhengig av legitimitet i samfunnet for å kunne drive sin virksomhet. Dette omhandler blant annet de ulike aktørene og lovverket skolen må forholde seg til, hvor læreplanverket er en sentral del. Goodlad's ulike nivåer av hvordan læreplanen formes, oppfattes og erfares har direkte tilknytning til hvordan skolen fungerer som organisasjon i et større samfunn. Disse nivåene tar for seg ulike sider av det som defineres som et samfunn, og hvordan læreplanverket operasjonaliseres gjennom disse. Goodlad's nivåer er som følger; ideens læreplan, den formelle læreplan, den oppfatta læreplan, den operasjonelle læreplan og den erfarte læreplan (Imsen, 2016, s. 278-280).

Læreplanverket er en utarbeidet forskrift som underligger opplæringsloven, og opplæringsloven er forankret i norsk lov. Læreplanverket omfatter alle delene av opplæringen i skolen, og inneholder både generell del, prinsipper for opplæringen, læreplaner for fag og timestfordeling (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s. 1). Læreplanene er en del i selve læreplanverket og er en beskrivelse av hvert av fagene som inngår i opplæringen. Denne delen av læreplanverket legger rammene for opplæringen, samt definerer kompetansen elevene skal sitte igjen med etter endt klassetrinn (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s. 2-3). Innenfor læreplanene finner vi formål, hovedområder, timetall, grunnleggende ferdigheter, kompetansemål og vurdering for det spesifikke faget.

I hver læreplan defineres formålet med faget. I læreplanverket for kunnskapsløftet (LK06) deles formålet inn i ulike deler som i helhet beskriver hensikten med opplæringen. Jeg oppfatter formålet som delt i tre perspektiver; samfunnets, individets og det globale perspektiv. I LK06 beskrives samfunnsperspektivet i formålet med kroppsøvingfaget på etterfølgende måte:

Kroppsøving er eit allmenndannande fag som skal inspirere til ein fysisk aktiv livsstil og livslang rørsleglede. Rørsle er grunnleggjande hos mennesket og fysisk aktivitet er viktig for å fremje god helse. Rørslekultur i form av leik, idrett, dans, svømming og friluftsliv er ein del av den felles danninga og identitetsskapinga i samfunnet. Faget skal medverke til at mennesket sansar, opplever, lærer og skapar med kroppen. Det sosiale aspektet ved fysisk aktivitet gjer kroppsøvinga til ein viktig arena for å fremje fair play og respekt for kvarandre (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s. 1).

1.1 Forskningsområde og problemstilling

I denne oppgaven skal jeg ta for meg de seks formelle læreplanverkene som har eksistert i norsk skolehistorie, og se på hvordan samfunnet har hatt medvirkning til revidering og endring av læreplanene for kroppsøvingfaget. Læreplanverkene jeg skal ta for meg er følgende; normalplan av 1939, forsøksplan av 1959, mønsterplan av 1974, mønsterplan av 1987, Læreplanverket for 10-årig grunnskole av 1997 og vårt nåværende læreplanverk, læreplanverket for kunnskapsløftet av 2006. Problemstillingen i studiet er formulert som følger: «I hvilken grad har samfunnet påvirket læreplanen for kroppsøvingfaget? En studie av formålet med kroppsøvingfaget gjennom tidene».

Gjennom analyse av formålet med kroppsøvingsfaget gjennom tidene vil forsøke å jeg svare på problemstillingen. Teori om læreplanverkene og kroppsøvingsfaget, læreplanteori og skolen i et samfunnsperspektiv vil ligge til grunn for analysen. Metoden som er brukt er en litteraturstudie, med dokumentanalyse av læreplanene i kroppsøving. Gjennom presentasjon av relevant teori, forklaring av metodevalg og drøfting av resultater og funn gjort i analysen vil jeg til slutt komme med en konklusjon.

2.0 Teori

2.1 Skolen i et samfunnsperspektiv

«Læreren bidrar ikke bare til å videreføre samfunnets kultur og gi elevene nødvendige kunnskaper og ferdigheter, men også til å forme samfunnet gjennom de unge menneskene som på ulikt vis preges av den undervisningen som læreren gir» (Imsen, 2016, s. 198). En av skolens mange funksjoner og oppgaver er at man skal gjøre elevene klar for det samfunnet de skal ut i. Skolens formålsparagraf er den første paragrafen i opplæringsloven. Her formidles skolens hovedfunksjoner, der det legges stor vekt på forholdet mellom skolen og samfunnet. Ha kjennskap til den nasjonale kulturarven, respekt for menneskeverdet og naturen, gi innsikt i kulturelt mangfold, samt kunnskap om demokrati og likestilling er noe av det som nevnes (Opplæringslova, 1998, §1-1.). Disse er utviklet i tråd med det samfunnet vi lever i.

Skolen som organisasjon må forholde seg til lovverket som er fastsatt. «I norsk skolevirkelighet forbindes læreplaner med nasjonale reformer og dokumenter som gjelder skolens organisering og innhold» (Karseth & Sivesind, 2009, s. 25). Læreplanverket er med andre ord med på å strukturere handlinger og aktiviteter som skjer i undervisningen, samt legge føringer for hvordan organiseringen av skolen foregår. Dette gir samfunnet en kvalitetssikring og en trygghet om at skolesystemet er sikret i politiske og samfunnsmessige forhold. Ved å undersøke endringene i læreplanverkene ser vi tydelig samfunnets posisjon innenfor utdanningspolitikken. Vi kan dermed si at hver læreplan tilhører en samtids- og samfunnskontekst (Engelsen, 2009, s. 65).

Karseth & Sivesind (2009, s. 26-27) hevder at den formelle læreplanen, som både omfatter læreplanverket og opplæringsloven, danner et bindeledd mellom politikk og skole. For at skolen skal opprettholde legitimitet i samfunnet er man avhengig av politisk medvirkning, samtidig som skolens pedagogiske mandat må bli tatt stilling til. Læreplanverket og utdanningssystemet skal legge til rette for positiv faglig og personlig utvikling hos elevene, samtidig som samfunnets behov skal ivaretas. Revidering av læreplaner er en langvarig prosess, hvor både iverksettelse, vurdering og evaluering av forgående plan står sentralt. Goodlad gir oss en oversikt over hvilke nivåer læreplanen operasjonaliseres gjennom før den møter elevene og undervisningen. Med dette ser vi at utforming av læreplanen er en sammensatt prosess bestående av flere deler av samfunnet; fra det politiske samfunnet til skolen som lærende organisasjon.

2.2 Læreplanverket

Opplæringsloven (1998) er overordnet all virksomhet i grunnskole og videregående opplæring, og under opplæringsloven finner vi alle forskrifter. Faget kroppsøving er regulert i forskrift til opplæringsloven, både gjennom generelle bestemmelser som har betydning for alle fag og gjennom spesielle bestemmelser som bare gjelder for kroppsøvingfaget.

Læreplanverket har status som forskrift og består av fire deler som i helhet gir et bilde av skolens oppdrag og brede mandat. Læreplanverkets generelle del utdyper formålsparagrafen i opplæringsloven og beskriver overordnede målene for opplæringen. Den generelle delen av læreplanverket omhandler det verdimessige, kulturelle og kunnskapsmessige grunnlaget for opplæring i skolen (Utdanningsdirektoratet, 2015b). Vårt nåværende læreplanverk for kunnskapsløftet er LK06. Dette læreplanverket er et resultat av flere forgående planer som har vært med på å endre og videreutvikle opplæringen og organiseringen i skolen.

På 1800-tallet fantes det to lover for folkeskolen, men det var kommunene selv som hadde ansvaret for innholdet i opplæringen. Fra den første folkeskolen i 1889 utviklet skolen seg gradvis til en 7-årig enhetsskole i hele landet (Kildenett, u.å.). På starten av 1900-tallet var det stor forskjell i opplæringen da kommunene hadde stor frihet og selv kunne velge om de ville forholde seg til læreplanen som kom på 1920-tallet (Imsen, 2016, s. 268). Siden disse ikke er formelle læreplanverk vil de ikke være representert i denne oppgaven. Jeg forholder meg dermed til læreplanverkene fra normalplanen av 1939 til og med læreplanverket for kunnskapsløftet 2006.

2.2.1 Normalplanen av 1939

Det første formelle læreplanverket som tredde i kraft i norsk skole var normalplanen av 1939. Denne planen ble utarbeidet av det som den gang het Kirke – og undervisningsdepartementet. På den tiden var det syvårig skolegang, og planen var delt i to; normalplan for byfolkeskolen og normalplan for landsfolkeskolen. Fra og med denne tidsperioden og frem til 1970-tallet utviklet læreplan for fagene seg i tråd med samfunnsutviklingen og vitenskapelige fremskritt (Engelsen, 2015, s. 24). Minstekrav var noe av det som preget utformingen av Normalplanen av 1939. Dette ga lærerne en indikasjon på hva elevene i det minste skulle kunne i de ulike fagene (Engelsen, 2015, s. 33). På den måten definerte læreplanene for fag kunnskapsinnholdet og målene i skolen. Denne planen ble stående frem til andre verdenskrig kom til Norge. Fokuset etter krigen ble ikke rettet mot skolen før rundt 1950, og resultatet ble da et nytt læreplanverk i 1959 (Engelsen, 2015, s. 33).

Det ble innført allmenn verneplikt i Norge i 1854, noe som påvirket skolens organisering. Da kroppsøvfingsfaget ble innført i skolen var det på grunnlag av behovet for et sterkt forsvar (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 13). Man måtte forberede ungdommen på det fysiske og mentale de ville møte i forsvaret. Kroppsøvfingsfaget var dermed et skolefag for gutter fra 1848, og ble ikke innført og obligatorisk for begge kjønn før i 1936. Ut ifra dette kan man si at faget på den tiden hadde et militært formål. På 1900 ble fokuset rettet mot helse og idrett, og det ble da viktig at dette kom frem i undervisningen. Kroppsøvfingsfaget var lenge preget av stillingsgymnastikk som ble innført av svenske Per Henrik Ling (1776 – 1839), som baserte seg på tabeller satt opp ut ifra anatomiske og fysiologiske hensyn (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 14).

Normalplanen av 1939 var som tidligere nevnt delt i to. Dette gjenspeiles også i kroppsøvfingsfaget. Det var blant annet ulikt timetall for kroppsøvfingsundervisningen. Byfolkeskolen hadde 1-3 timer i uken, mens landsfolkeskolen hadde 0-2 timer (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 16). Tydelige forskjeller mellom gutter og jenter var også å finne i denne planen. Det var samfunnsmessig forskjeller fra by og på landet, og organiseringen ble dermed noe ulik. De måtte gå ut ifra de forutsetningene de hadde der undervisningen skulle foregå. Man kan med dette si at grunnlaget og motivet for hvorfor enkelte emner ble innført på den tiden er forskjellig fra nåtidens (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 16). Selv med et noe militært preg og tabelltradisjon inneholdt Normalplanen av 1939 også glede, motivasjon og holdningsskapende arbeid.

2.2.2 Forsøksplan av 1959

Forsøksplan av 1959 var et forsøk med niårig skolegang. Sett bort i fra denne endringen og at vi nå fikk et felles læreplanverk for by - og landsfolket, var denne planen av nokså samme slag som normalplanene. Fagene bar fortsatt preg av samfunnspolitisk utvikling og planen var like spesifikk når det gjaldt elevenes måloppnåelse. I normalplanene var fagbeskrivelsene underlagt kapittelet undervisningsplaner. I Forsøksplan av 1959 fikk fagene nå tildelt egne kapitler i læreplanverket. Fokuset var fortsatt i størst grad på oppdragelse, men fagene fikk til dels fikk større plass med tanke på fagplanene som nå ble lagt inn (Engelsen, 2015, s. 36). Under dette læreplanverket ble det utviklet kursplaner hvor elevene ble delt inn i nivå etter evne (Imsen, 2016, s. 270). Dette systemet ble kritisert da mange mente det skapte et skille mellom elevene, noe som førte til at opplegget mer eller mindre mistet sin hensikt.

Med Forsøksplanen av 1959 ble kroppsøvfaget et kunnskapsfokuset fag med spesielt fokus på rasjonell kroppsbruk og god helse. Det ble nå ikke lagt like stor vekt på glede og motivasjon som i normalplanen. På grunnlag av denne kunnskapsdominante endringen ble kroppsøvfaget utelatt i 1.-3. klasse, men sterkt iverksatt fra og med 4. klasse (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 17- 18). De mente da at kroppsøving for 1.- 3.klasse skulle være en del av friminuttene.

2.2.3 Mønsterplan av 1974

Mønsterplan av 1974 (M74) var en såkalt rammeplan. Det vil si at det ble gitt mer frihet til lærerne og det ble forventet at de selv skulle velge det konkrete innholdet for undervisningen (Imsen, 2016, s. 270). Med denne planen ble satt stort fokus på skolens indre arbeid hvor elevens ve og vel sto sentralt. Elevmangfoldet tredde tydeligere frem i skolen og dette fikk direkte innvirkning på hvordan læreplanene for fag ble lagt opp. Lærerne fikk metodefrihet i undervisningen og kunne drive pedagogisk differensiering og tilpasset opplæring. Det tok riktignok tid før lærerne klarte å venne seg til den friheten de nå fikk tildelt (Imsen, 2016, s. 270). Innføringen av metodefrihet ved dette læreplanverket har hatt stor betydning for den videre utvikling av kommende læreplanverk.

I M74 ble det for første gang presisert at jenter og gutter skulle ha lik undervisning i kroppsøving (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 20). Etter forrige plan ble nå kunnskapsinnholdet nedtonet, og fokuset på glede og motivasjon tredde inn i kroppsøvfaget igjen. I forarbeidet med denne planen ble det vist til sterke ønsker om å øke antallet kroppsøvingstimer i skolen. Dette førte til at kroppsøvingen nå ble gjeldene for alle klassetrinn, til og med helt ned til 1.klasse. Mye av dette er resultater av en kraftig reaksjon på forrige læreplan.

2.2.4 Mønsterplan av 1987

Mønsterplanen av 1987 (M87) var først tenkt som en justering av M74, men det ble etterhvert for omfattende. Det sies at samfunnsutvikling gjorde at det ble nødvendig med en ny mønsterplan (Engelsen, 2015, s. 43). Det som kjennetegner denne planen er at den la stor vekt på tilpasset opplæring. Dette fokuset kom som en følge av at spesialskoleloven ble opphevet i 1974. Skolen skulle nå inkludere alle og enhver. Lokalt læreplanarbeid var også noe som ble satt i fokus. Dette innebar at lærerne selv skulle være med å utvikle og forme skolens

verdigrunnlag, samt videreutvikle læreplanene (Engelsen, 2015, s. 44). Hovedemner og delemner var noe som fulgte med M87. Hovedemner innebar de overordnede emnene elevene skulle jobbe ut ifra etter egen forutsetning, og disse ble videre konkretisert i delemener. Grunnlaget for denne inndelingen var for å sikre at elevene over hele landet arbeidet med samme innhold. Selv med rammene som var satt ble mye av ansvaret lagt på de lokale instansene, der skolen og lærerne selv kunne omskape disse.

Etter at Mønsterplan av 1974 tredde i kraft ble det igjen reaksjoner på vektleggingen i kroppsøvingsfaget og vi fikk dermed nytt hovedfokus med Mønsterplanen av 1987. Denne planen mente nå at kunnskapen måtte knyttes til praktiske situasjoner. Innholdet i faget ble presisert gjennom fem hovedemner. Grunnleggende bevegelser, friluftsliv, lek og idrett, lek, dans og dramaaktiviteter, overlevings- og livredningsaktiviteter og kroppsøving og helse skulle nå være innholdet i undervisningen (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 22). På grunnlag av den lokale utarbeidelsen av læreplanene ble kroppsøvingsfaget flere steder gjort til et mer åpent fag, der informasjon om opplæringen i faget ble kjent for flere enn bare faglærerne (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 22).

2.2.5 Læreplanverket for 10-årig grunnskole av 1997

Tanken om et nytt læreplanverk ble først igangsatt i 1993, og resultatet ble læreplanverket for 10-årig skolegang (L97), som tredde i kraft i 1997. Vi fikk da for første gang et læreplanverk som gjaldt for både grunnskolen og den videregående opplæring. I 1993 var det en læreplanreform som tok for seg de generelle visjonene ved skolen, og som et resultat at dette fikk vi det vi kaller for den generelle delen av læreplanverket (Imsen, 2016, s. 207). Mot overgangen av det nye årtusen rettet man fokuset mot samfunnet, noe som skinner gjennom i L97. Med denne planen fikk vi en overgang fra progressiv til en restaurativ utdanningspolitikk (Engelsen, 2015, s. 49). Med dette menes det at fokuset nå ble mer rettet mot samfunnets ve og vel. De tidligere læreplanverkene hadde stor vektlegging av omsorg for barnet. Det var behov for et kunnskapsløft i befolkningen og dette ble nå sett på som en hovedoppgave for opplæringssamfunnet, altså skolen. Kritikken ovenfor de forløpende læreplanverkene gjorde til at denne planen ble annerledes. Fra og med denne læreplanen tredde i kraft ble skolegangen 10-årig. Elevene begynte på skolen når de var seks år, og barnetrinnet ble 7-årig. De mente at det var nødvendig med felles referanserammer og dermed ble L97 innholdsorientert og henviste til entydige retningslinjer (Engelsen, 2015, s. 54).

L97 var den første planen med målformuleringer. Det var tydelige retningslinjer for innholdet i fagene, noe som også gjaldt kroppsøvfingsfaget. For første gang skulle 6-åringen inn i skolen, og dette medførte at det skulle være stort fokus på lek på de minste trinnene. Hovedemnene i kroppsøvfingsfaget i denne planen var som følger: idrett, friluftsliv, dans, lek og sansemotorikk. Selv med hovedemner kom det også klare retningslinjer for mål, organisering og metoder. Et annet fokus som kom med L97 var uteskole og elevenes frie aktivitet, noe som var positivt med tanke på kroppsøvfingsfagets posisjon i skolen generelt. Kroppsøvfingsfaget bar også mye preg av barnets bevegelsesglede og mestringsopplevelse, selv med stort kunnskapsfokus.

2.2.6 Læreplanverket for kunnskapsløftet av 2006

Læreplanverket for kunnskapsløftet 2006 (LK06) har vært gjennom en rekke revideringer siden utgivelse, men står fortsatt som gjeldende læreplanverk i skolen i dag. Denne planen ble delt i flere deler som tilsammen utgjør læreplanverket. Som nevnt innledningsvis er denne planen firedelt og består nå av; fag – og timefordeling, generell del av læreplanverket, prinsipper for opplæringen og læreplaner for fag (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s. 1). Den generelle delen av læreplanverket tredde først i kraft i 1993, og ble videreført fra L97 til LK06. Denne delen omfatter parter av opplæringen som ikke går innunder fag, men som dekker hele menneske. Kompetansemål er også et sentralt begrep som har stor tilknytning til LK06 (Engelsen, 2015, s. 63). Dette innebærer at det i læreplanverket er lagt inn et mål på kompetanse som elevene skal kunne etter endt 2., 4., 7. og 10.trinn. Læreplanverket er målorientert i forhold til kompetanse, som vil si at kompetansemålene ligger til grunn for opplæringen. Kompetansebegrepet blir forstått som det å mestre komplekse utfordringer innenfor ulike områder, eksempelvis innenfor utdanning, yrke og samfunnsliv (Utdanningsdirektoratet, 2016b, s. 1). Det er ikke vedlagt spesielle føringer for organisering og metode i undervisningen, og dermed har hver enkelt lærer stor metodefrihet, noe som er nytt fra forrige læreplanverk.

Læreplanverket for kunnskapsløftet tredde i kraft i 2006, men kroppsøvfingsfaget ble revidert i 2012. Med denne planen fikk vi for første gang egen formulering av formålet med faget. «Formålet slo fast at kroppsøving skulle være et allmenndannende fag, og det skulle gi elevene fysiske utfordringer og mot til å tøyne egne grenser» (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 26). Med denne planen ble det også innført grunnleggende ferdigheter som skulle tas med i alle fag. Det var riktignok fysisk aktivitet som var hovedfokuset i kroppsøving, men de

grunnleggende ferdighetene skal også være en del av undervisningen. Ved utarbeidelsen av LK06 fokuserte en mye på kunnskapen som skulle inn i skolen, og som en medvirkning av dette ble innsats og holdninger fjernet fra vurderingen i faget. Dette førte til at undervisningen bar mye preg av fysiske tester og lite motiverte elever (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 28).

Læreplanen for kroppsøving ble revidert i 2012. Med denne revideringen ble det endringer på bandt annet formålet med faget, samt kompetansemålene. Faget står fortsatt som et allmenndannende fag, men innsats kom tilbake som en viktig del av faget.

Kompetansemålene er blitt mer konkrete og enklere å håndtere for lærerne. De grunnleggende ferdighetene er fortsatt en del av undervisningen.

2.3 Å forstå læreplanverket; læreplanteori

For å kunne forstå oppbygningen og virksomhetsnivået til et læreplanverk, kan John I

Goodlad's teori gi oss innsikt i de ulike stadier av hvordan læreplanene utformes og videreutvikles. Goodlad presenterer fem nivåer av hvordan læreplanen formes, oppfattes og erfares. Hvert av nivåene viser til hvordan virksomhetsnivåer i samfunnet har betydning for hvordan forskriften operasjonaliseres innen ulike deler av samfunnet. Nivåene er som følger; ideens læreplan, den formelle læreplan, den oppfatta læreplan, den operasjonelle læreplan og den erfarte læreplan (Goodlad, 1979, s. 60-64). Utarbeidelsen av et læreplanverk er en lang prosess, og forskriften går gjennom flere stadier før den når undervisningen og elevene (Imsen, 2016, s. 292).

2.3.1 Ideens læreplan

Selve prosessen med utviklingen av et læreplanverk starter som oftest med ny forskning, debatt i akademi og media og innenfor politikkutforming. Deretter vil slike debatter kunne føre til ulike reaksjoner og et behov fra samfunnet om endring innenfor utdanningsfeltet i skolen. Denne prosessen omhandler det første nivået i Goodlad's inndeling, nemlig ideens læreplan. Dette nivået omfavner grunnleggende ideer om pedagogikk, skole og samfunn (Imsen, 2016, s. 277). Behov for endringer vises blant annet gjennom kunnskapsbasert praksis, eksempelvis gjennom PISA undersøkelser, nasjonale kartlegginger eller forskning. Regjeringen kan deretter sette ned et utvalg eller en gruppe som utreder ulike forhold i samfunnet. Utredningene blir utgitt i form av en NOU (Norges offentlige utredning) (Regjeringen, u.å.). Utredninger behandles i stortinget og sendes ut i form av en

stortingsmelding. En melding til Stortinget (Meld. St) er et dokument fra regjeringen til Stortinget om saker som regjeringen ønsker å orientere, presentere eller få drøftet for Stortinget, uten forslag til vedtak (SNL, 2018b). Meldinger til Stortinget foreslår fremtidig politikk eller inneholder en rapport om offentlig virksomhet på et felt, og er et offentlig publisert dokument. Meldingene og behandlingen av disse danner ofte grunnlaget for et senere forslag for å fatte vedtak om eventuelt nytt læreplanverk.

2.3.2 Den formelle læreplan

Den formelle læreplanen er Goodlad's andre nivå og omfatter det læreplanverket som blir offentlig vedtatt (Imsen, 2016, s. 279). Kunnskapsdepartementet, som har blant annet har ansvar for grunnopplæringen, tar stortingsmeldingen til vurdering etter behandling i Stortinget, og saken videreføres derifra til Utdanningsdirektoratet. Som en del av vurderingen inviterer gjerne departementet inn til høringer, hvor alle sider av saken blir belyst (Stortinget, 2018). Utdanningsdirektoratet har ansvar for høringsprosesser før implementering. Deretter utformer utdanningsdirektoratet det nedskrevne læreplanverket. Tidligere ble læreplanverket utlevert i bokformat, mens vi i dag finner de på internett under utdanningsdirektoratets sider.

2.3.3 Den oppfattede læreplan

Det tredje nivået i Goodlad's læreplanteori omfatter skoleeier, skolen og skolelederne, og kalles den oppfatta læreplan. Her starter det lokale arbeidet med læreplanverket. Hver skole praktiserer organiseringen og undervisningen ulikt, men de går ut ifra samme retningslinjer, nemlig læreplanverket og annet lovverk. Forskriften er et fastsatt lovverk, men tolkingen av den vil være opp til hver og en som leser den. Det vil derfor være sprik når det gjelder oppfatningen av læreplanverket (Imsen, 2016, s. 279). Det er ikke bare de som arbeider i skolen som er en del av dette, foreldre og foresatte er også en vesentlig part her.

2.3.4 Den operasjonelle læreplan

Den operasjonelle læreplanen handler om lærerens møte med læreplanverket og undervisningen som skjer i klasserommet. Hver lærer velger selv hvilke metoder de tar i bruk i undervisningen, men de er pålagt et ansvar å ivareta det læreplanverket formidler (Goodlad, 1979, s. 62). Undervisningen og klasseromssituasjonen er vanskelig å forutse på grunn av at det alltid vil oppstå uforutsette hendelser. Det vil derfor være sprik mellom lærerens tolkning av læreplanverket, samt planlegging av undervisningen og slik gjennomføringen faktisk foregår. Det kan dermed være en forskjell mellom intensjon og realitet i opplæringen i skolen

(Imsen, 2016, s. 267). Man kan med dette trekke tydelige linjer mellom den oppfatta og den operasjonelle læreplan (Imsen, 2016, s. 280).

2.3.5 Den erfarte læreplan

Den erfarte læreplanen, og det siste nivået av Goodlad's inndeling, handler om elevenes møte med læreplanverket i undervisningen. Dette handler om hvilken funksjon læreplanverket har for elevene som undervises og hvordan dette oppfattes av elevene selv (Imsen, 2016, s. 280). Hver og en elev stiller i undervisningen med egne forutsetninger og erfaringer, og det vil dermed være et hav av meninger og oppfatninger. Elevene har ikke direkte kontakt med det skrevne læreplanverket, men skal få kjennskap til innholdet gjennom undervisningen.

Ut fra disse nivåene ser vi at utformingen og realiseringen av et læreplanverk er en langsiktig og krevende prosess som går gjennom en rekke systemer før den kommer til syne i undervisningen. Alle disse delene av samfunnet påvirker læreplanverket og dens posisjon. Alle skolene går ut fra samme nedskrevet læreplanverket, men det er når den skal tas i bruk i praksis vi oppfatter de forskjellige tolkningene av den.

2.4 Organisasjonsteori

Når vi snakker om skolen og samfunnet kan man spørre seg hvem som styrer hvem. Styrer samfunnet skolen eller styrer skolen samfunnet? Dette er et gjensidig behov, og de vil dermed utfylle hverandre. Det er samfunnet som styrer innholdet i skolen, men det er barna på skolebenken som er morgendagens samfunn (Imsen, 2016, s. 198). Skolen har hovedansvaret for å gi elevene nødvendig og tilstrekkelig kunnskap for å kunne drive samfunnet fremover.

Innenfor organisasjonsteori kan man undersøke en organisasjon ut ifra ulike perspektiv, alt etter hva vi ønsker å undersøke. Når vi studerer samfunnets posisjon innenfor skolen, beveger vi oss innenfor det vi kaller omgivelsesperspektivet. Jacobsen og Thorsvik (2013, s. 199) definerer dette som alle forhold utenfor en organisasjon som kan ha en potensiell effekt på organisasjonens effektivitet og legitimitet. Hovedgrunnen til at man undersøker omgivelsene til en organisasjon er fordi alle organisasjoner er avhengig av ressurser og legitimitet for å overleve. I dette tilfellet rommer omgivelsene en hel rekke aktører som kan ha direkte og indirekte påvirkning på skolen. Læreplanverket og utdanningspolitikken er dermed en sentral del av dette.

Omgivelsene er mange, og vi kan derfor innenfor organisasjonsteori dele de inn i ulike kategorier for å få en bedre oversikt. Vi deler de her inn i tre nivåer; spesielle, nasjonale og internasjonale forhold (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 200). Spesielle forhold omfavner blant annet nærmiljøet, konkurrenter og interesseorganisasjoner. Her finner vi også lovverket organisasjonen må forholde seg til, som innenfor skolesystemet blant annet vil være opplæringslova og læreplanverket, samt annet regelverk som er gitt skolen. Nasjonale forhold handler om politikk, nasjonal økonomi og kultur, som blant annet omfavner stat og fylkeskommune. Internasjonale forhold har oftest ikke direkte påvirkning på organisasjonen, men er likevel en vesentlig faktor som må tas med. Her snakker vi om økonomiske avtaler, politiske hendelser i andre land, klimaendringer og andre globale forhold. Innenfor læreplanteori og Goodlad´s nivåinndeling ser vi at utviklingen av læreplanverket beveger seg innenfor store deler av de omgivelsene skolen som organisasjon må forholde seg til.

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for mitt valg av metode, samt forklare hvordan jeg har gått frem for å finne relevant litteratur for min studie.

3.1 Forskning

Vi går alle rundt med store mengder kunnskap som vi bruker i det daglige, såkalt hverdagskunnskap. Dette er gjerne kunnskap vi har lært, erfart eller tilegnet oss (Johannessen, Tuft & Kristoffersen, 2004, s. 27-28). Det som skiller hverdagskunnskap og forskning er at man i en forskningsprosess undersøker teori i form av data eller empiri (Johannessen et al., 2004, s. 30-32). For å finne ut om våre antagelser stemmer overens med teori trenger man systematiske fremgangsmåter som kan hjelpe oss å hente ut vesentlig informasjon (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 15-16). I min bacheloroppgave undersøker jeg allerede eksisterende dokument og tidligere forskning på område.

3.2 Kvalitativ samfunnsvitenskapelig metode

Vi har alle ulik oppfattelse og forståelse av det samfunnet vi lever i. Innenfor den samfunnsvitenskapelige metoden undersøker man forhold i samfunnet, tolker det man finner og ser om det stemmer overens med egne antagelser (Johannessen et al., 2004, s. 30-32). Skolen er en del av virkeligheten og samfunnet, og ved å undersøke dens innhold og struktur ser vi derfor på samfunnsmessige forhold.

Vi kan dele samfunnsforskningen inn i to deler, såkalt kvalitativ og kvantitativ metode. Innenfor den kvantitative forskningsmetoden er det liten grad av fleksibilitet og metoden som brukes er ofte spørreskjemaer hvor det på forhånd er oppgitt svaralternativer. Kvalitativ metode er mer fleksibel og gir partene som er involvert mer handlingsrom. Dette krever at forskeren stiller åpne spørsmål og er i stand til å tolke og respondere på det deltageren svarer (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 17).

I min oppgave skal jeg finne relevant informasjon i et hav av dokumenter og data. Kvalitativ tilnærming til dette handler om å hente ut meningsinnholdet i skreven tekst. For å gjennomføre dette kan man bruke flere strategier og hjelpemiddel. Ut fra min problemstilling var det hensiktsmessig å gjøre en kvalitativ analyse av læreplanverkene for å undersøke meningsinnholdet i hver av læreplanene. Ved å bruke denne metoden kunne jeg koble funnene i læreplanene opp til relevant læreplanteori, samt teori om samfunnet som eksisterte på den tiden læreplanverket ble iverksatt.

3.2.1 Dokumentanalyse

Det er flere måter å hente inn informasjon innenfor den kvalitative forskningsmetoden, men i mitt tilfelle omfavner dette dokumentanalyse (Johannessen et al., 2004, s. 153).

Dokumentanalyse befinner seg under det som kalles litteraturstudie, der man tar utgangspunkt i allerede eksisterende litteratur. Dokumenter kan være alt fra stortingsmeldinger og bøker til blogger og brev. For å kunne finne et representativt utvalg av litteratur og datamateriale måtte jeg bruke problemstillingen som rettesnor. Problemstilling var dermed avgjørende for hvilken litteratur jeg tok utgangspunkt i, og hvilke dokumenter jeg har valgt å analysere i denne oppgaven. I min oppgave omfatter dokumenter alle de utgitte formelle læreplanene. På grunnlag av at jeg ønsket å undersøke i hvilken grad samfunnet har påvirket læreplanene i kroppsøving var det i tillegg hensiktsmessig å innhente teori om samfunnet og utarbeidelsen av et læreplanverk før jeg gikk i gang med analysen.

3.3 Innsamling av litteratur og data

Ut ifra min problemstilling var det da gunstig å ta utgangspunkt i skrevet tekst, i form av læreplanene og ytringer om den. For å finne relevant litteratur trengte jeg et ordforråd og en begrepsforståelse om emnet for å kunne lete hensiktsmessig i ulike databaser.

Læreplanverkene er allerede eksisterende lovfestede dokumenter, og jeg trengte dermed ikke gjøre store litteratursøk for å finne de. For å underbygge analysen av læreplanene behøvde jeg teori om emnet. Teori og ytringer omkring dette temaet ble funnet ved å bruke databasen oria som er bibliotekets nettside, hvor sentrale begrep i min studie ble brukt som søkeord. Andre litterære verk som ble brukt, har jeg hatt kjennskap til gjennom litteraturen vi tidligere har brukt i lærerutdanningen. Siden jeg ønsket å analysere formålet med kroppsøvingfagene gjennom tidene, måtte jeg finne ut hvor i historien jeg skulle begynne. Ved undersøkelse av teori på området fant jeg ut at den første formelle læreplanen ble gitt ut i 1939, og at den nåværende er læreplanverket for kunnskapsløftet som ble gitt ut i 2006. Dermed var alle læreplanverkene som fantes innenfor denne tidsperioden relevant for min studie.

3.3.1 Analyse

For å kunne analysere dokumentene på best mulig måte, måtte jeg systematisere fremgangen for analysen. Jeg var opptatt av å hente ut meningsinnholdet ved det som sto skrevet, og resultatene ville da være på funn gjort i læreplanene. For å avgrense oppgaven forholdt jeg meg kun til formålet med faget og ikke annen informasjon som var vedlagt læreplanen.

Formål i læreplanene i LK06 er formulert på følgende måte: «Formålet beskriver hensikten med opplæringen for den enkelte elev og hvilken verdi faget har for samfunn og arbeidsliv» (Utdanningsdirektoratet, 2016a, s. 3). Begrepet formål kom først til synet ved LK06, og det var dermed ikke utarbeidet definisjon av formål i de tidligere læreplanene. For å kunne analysere formålet i de forløpende læreplanene valgte jeg derfor å definere innledning, innledende avsnitt og mål med faget, som formål. Jeg undersøkte også formuleringer og utsagn generelt i læreplanen for å underbygge og få en bedre forståelse av formålet med faget.

3.4 Relabilitet og validitet

Relabilitet handler om hvor pålitelig kilden er, mens validitet handler om hvor relevant den innsamlede dataen er (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 23-24). Med andre ord handler validitet om hvor godt dataen representerer problemstillingen eller det som undersøkes. Det finnes utallige mengder dokumenter og data man kan bruke i en studie. Derfor er det være vesentlig å plukke ut det som er representativt i forhold til hva man ønsker å undersøke.

Siden jeg i min oppgave skulle undersøke læreplanene i kroppsøving, var det nettopp disse jeg måtte ha som utgangspunkt for dokumentanalysen. Det finnes bare en av hver læreplan siden dette er lovfestede dokumenter. Det er flere eksemplarer, men de er av samme innhold. Dette er med på å sikre kildene, og gjør at vi bekrefte påliteligheten ved disse. For å sikre litteraturen jeg skulle ta i bruk i teoridelen av oppgaven, var det viktig å finne litteratur som var kvalitetssikret. Gjennom bruk av bøker, både faglige og vitenskapelige, kan man anta at disse er sikret gjennom forlaget som gir ut boken.

Relabilitet handler også om hvordan man bearbeider denne litteraturen og ved analyse av skreven tekst kan man møte på ulike utfordringer. Ord er fyldige og kan dermed tolkes på flere forskjellige måter (Johannessen et al., 2004, s. 154). Om man undersøker et datamateriale basert på tall vil dette gi et mer konkret svar enn det ord gjør. I min oppgave må jeg stille meg kritisk til egen tolkning, da dette ikke er representativt for alle tolkninger av læreplanene. Selv om jeg begrunner og underbygger analysen i eksisterende teori kan ulike tolkninger fortsatt fremkomme. I en akademisk tekst skal man skrive objektivt. Det vil si at teksten skal begrunnes i kunnskap, og ikke forskerens egne tanker og holdninger til temaet (Storøs, u.å.). Siden det er jeg som drøfter og analyserer funnene i oppgaven, vil ikke teksten i

sin helhet kun være objektiv. Jeg er tilstede i min egen tekst, og det subjektive ved meg vil dermed være synlig gjennom formuleringer og tolkninger.

Hvor relevant dataen min er i forhold til det jeg ønsker å undersøke, må svares på gjennom problemstillingens formulering og innholdet i litteraturen som brukes. For å kunne svare på min problemstilling måtte jeg først og fremst skaffe meg teori og kunnskap om læreplanene og hvordan disse utvikles, samt kunnskap om samfunnet og kroppsøvingfaget. Siden jeg ville finne ut hvordan formålet med kroppsøvingfaget har forandret seg gjennom tidene var det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i alle de formelle læreplanene. Jeg representerer da utvalget som finnes av læreplaner, og vil dermed ikke utelukke viktig informasjon. På denne måten sikrer jeg at utvalget av dataen er representativt for min problemstilling.

3.5 Forskningsetikk

Etikk handler om hvordan vi mennesker forholder oss til hverandre, men også om hvilken påvirkning vi utsetter hverandre for (Johannessen et al., 2004, s. 87). Datainnsamling kan som tidligere nevnt gjøres ved hjelp av flere metoder. I forskning kan man undersøke menneskelige forhold, og bruke mennesker som aktører i undersøkelsen. Det vil da være vesentlig å ta hensyn til informanten og bruke dataet respektfullt. Forskingen må også være etisk riktig med tanke på hvordan det som formidles, slik at det ikke oppstår drastiske misoppfatninger. Siden jeg ikke skal samle inn data i form av intervju, spørreskjema eller observasjon, men allerede bruke nedskrevne verk, trenger jeg ikke søke om tillatelse for oppbevaring og bruk av personopplysninger. Derimot er det andre faktorer jeg må ta stilling til. I denne oppgaven, hvor jeg analyser og henter informasjon fra ulike dokument, er det viktig at jeg bruker disse kildene på en hensiktsmessig måte. Det må komme tydelig frem i teksten hva som er teori hentet fra andres verk og hva som er mine egne ord. På den måten bruker jeg kildene som en ressurs i oppgaven, men oppgir de etisk riktig.

4.0 Resultat og drøfting

Skolefagene og vektleggingen i skolen er stadig i endring. Kroppsøvfingsfaget har vært et gjennomgående obligatorisk fag for alle elever siden 1936, og ble formalisert i læreplanverket i 1939 (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 11). I dagens skole har kroppsøvfingsfaget en annen utforming enn hva det hadde da det først ble en del av skolesystemet. Nye idestrømninger og endring i samfunnet gjør til at faget stadig utvikles og endres, samt at diskusjoner om fagets formål fremkommer.

I denne resultat og drøftingsdelen befinner jeg meg spesifikt innenfor to av Goodlad's nivåer. Jeg forholder meg her til den formelle og den oppfatta læreplanen, som vil si læreplanverket slik det er nedskrevet (den formelle læreplan) og slik den blir oppfattet (den oppfatta læreplan). Den oppfatta læreplan omhandler blant annet min subjektivitet i tolkningen av læreplanene. Gjennom disse nivåene skal jeg drøfte resultatene av dokumentanalysen, hvor jeg skal finne ut i hvor stor grad samfunnet har påvirket læreplanen for kroppsøvfingsfaget.

4.1 Normalplan av 1939

Under dette læreplanverket ser vi et gjennomgående preg av tydelige retningslinjer og krav til hvordan undervisningen skulle foregå. Fagbeskrivelsene var underlagt undervisningsplaner, som var et av kapitlene i læreplanverket. Det var lagt inn mål, minstekrav, veiledning og arbeidsplan ved hvert av fagene. Det var vedlagt et utvalg arbeidsmetoder og forklaringer for hvert av minstekravene, samt veiledning for ulike klassetrinn. Vi kan her nesten se på læreplanen som en oppskrift på hvordan man som lærer skulle undervise. Det som vi i dag kaller metodefrihet var ikke å finne under Normalplan av 1939. Det er dermed antydninger til lite selvstendighet ved dette læreplanverket.

Siden vi her opererer med to forskjellige nedskrevne læreplanverk, normalplan for byfolkeskolen og normalplan for landsfolkeskolen, er det vesentlig å se på forskjellene og likheten mellom disse. Siden det den gang var store ulikheter mellom byen og landet, var det behov for forskjellige retningslinjer, alt etter hvilke forutsetninger samfunnet og skolen hadde for opplæringen. Med dette ser vi betydningen samfunnet hadde for utviklingen av læreplanverket på den tiden. Målene for opplæringen i kroppsøving var de samme i begge planene, men videre formuleringer og veiledning var noe ulik. Innunder mål, i begge planene, finner vi denne formuleringen: «Hovedsaken er å fremme naturlig og god kroppsutvikling hos de enkelte elever og å styrke deres helse, ikke å oppnå størst mulig gymnastisk dyktighet for

den enkelte elev og for klassen som helhet med sikte på oppvisninger og stevner.» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1957, s. 193). Ut fra dette kan man antyde at formålet med faget var det samme for land og by, selv med hvert sitt læreplanverk.

Etter målformuleringene, finner vi minstekrav. Dette var noe som skulle være bindene for alle skolene i Norge. Begge planene bygger på tabellverket som ble utviklet og innført av svenske Per Henrik Ling (1776 – 1839) og var godkjent for folkeskolen. Under arbeidsplanene som blir presentert henvises det hyppig til tabellverket som undervisningen skulle bygge på. En betydelig forskjell mellom disse planene er antall kroppsøvingstimer elevene hadde i uken. Byfolkeskolen hadde et timetall på 1-3 timer i uken, mens for landsfolkeskolen utgjorde kroppsøvingfaget 0-2 timer (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 16). Dette kan være et resultat av at skolene var bedre utviklet i byen, og at de tidligere hadde gått flere dager på skolen enn landsfolket.

Faget bar tydelig preg av disiplin, konsentrasjon og tilpassing. Dette kan komme av at formålet med kroppsøvingfaget, da det først ble en del av skolesystemet, var å gjøre guttene klare for det de ville møte i forsvaret. På grunnlag av dette ser man at disiplin er en vesentlig faktor i denne læreplanen. «For mindre barn skal en helst bruke *tilsiing*. Etter som barna blir større, kan en litt etter litt gå over til *kommando*. Tilsiingen skal være bestemt, og det må være orden og disiplin fra første time» (Kyrkje – og undervisningsdepartementet, 1954, s. 194). Læreplanverket bar preg av tydelig oppdragelse, noe som vises gjennom formuleringer i læreplanen for kroppsøvingfaget. «I *alle timar* må læraren venja elevane til *god kroppsburd og rette arbeidsstillingar*» (Kyrkje – og undervisningsdepartementet, 1954, s. 196). Dette var også med på å gi samfunnet en kvalitetssikring om at barna også ble oppdratt ordentlig når de befant seg på skolen. Med dette ser man at synet på oppdragelse var av annen utforming på den tiden i forhold til dagens samfunn.

På den tiden bar samfunnet preg av tydelig kjønnsfordeling og dette ser vi også igjen i læreplanen. I innledningen av kroppsøvingfaget, noe som også antydes til å være en del av formålet, står det som følger: «I dei mangedelte skulane bør ein så langt råd er, få skipa det såleis at gutane og gjentene får opplæring kvar for seg, og at gutane får ein mann som lærar og gjentene ei kvinne» (Kyrkje – og undervisningsdepartementet, 1954, s. 193). Vi ser også at det var ulike formål med kroppsøvingfaget for gutter og jenter. Noen emner var felles, mens andre var forskjellig mellom kjønnene. Innenfor arbeidsplanene som var vedlagt hver

læreplan var det dermed enkelte ganger presisert hva som gjaldt for gutter og hva som gjaldt for jenter.

Fokuset i dette læreplanverket var mye rettet mot samfunnets behov for å styrke barnas fysiske form og helse, samt disiplinere og oppdra de til det samfunnet de skulle delta i. Elevenes ve og vel lå til grunn for dette og var dermed av stor betydning. Vi kan med dette da si at individperspektivet hadde stor plass. Skolens hovedfunksjon er å ivareta elevene og legge til rette for positiv og faglig utvikling, noe man ser er et gjennomgående fokus også ved denne læreplanen. Dette er grunnen til at vi ser tegn til pedagogisk differensiering og tilpasset opplæring selv om fokuset på elevmangfold ikke kom før Mønsterplan av 1974 ble iverksatt. Vi ser også antydning til tilpasset opplæring ved denne formuleringen: «Tabellverkene må gi høve til slike avvik som trengs fordi elevene er ulike når det gjelder kroppsstyrke, koordinasjonsevne, rytmisk sans, dyktighet i hopp o.a» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1957, s. 193). Det står også at det var viktig at læreren tilpasset øvelsene for de elevene som hadde dårlige anlegg og evner for faget, slik at de ikke mistet gleden av å være i aktivitet.

4.2 Forsøksplan av 1959

I Forsøksplanen av 1959 deltes fagene inn i mål, krav, veiledning, og forslag til aktiviteter. Som vi ser gikk de bort i fra minstekrav og over til krav. Dette var et læreplanverk som var av nokså samme slag som normalplanene, men kroppsøvningsfaget ble til dels mer kunnskapsbasert. Med dette menes det at faget nå også skulle være et læringsfag, og ikke bare et fag som inneholdt fysisk aktivitet og bevegelse. Det som skiller denne planen fra normalplanene er at kravene nå besto av en teoretisk og en praktisk del, og at læreplanverket nå var felles for byfolket og landsfolket.

Ved denne læreplanen var det oppført to mål for opplæringen, hvor begge bygget på kunnskap om kroppen og hvordan den skulle brukes, noe som kan være grunnen til at faget ble utelatt fra første til tredje trinn. At minstekravene ble presentert som krav og inndelt i teoretisk og praktisk del, viser til at kunnskapen i faget hadde fått større plass. Dette er presisert i planen på følgende måte: «Elevene skal lære om kroppens bygning, funksjon, utvikling og vedlikehold. Dette skjer både gjennom teoretisk og praktisk opplæring» (Forsøksrådet for skoleverket, 1966, s. 231). Det nevnes også flere ganger at elevene skal få forståelse for hvordan og hvorfor de utfører ulike øvelser og aktiviteter. Dette kan vi igjen

knytte til at faget nå ble mer kunnskapsbasert ved at elevene skulle få et større faglig utbytte av opplæringen. «Elevene gjøres kjent med virkningen av øvingene under selve arbeidet» (Forsøksrådet for skoleverket, 1966, s. 232).

Selv om fokuset på motivasjon og glede ble nedtrappet ved denne planen, ser man fortsatt antydninger til pedagogisk differensiering og hensyn til elevens forutsetninger. Formuleringene er av ulik slag i forhold til normalplanene, da det ikke var dette som sto i fokus ved denne planen. «Elevene skal få høve til å følge kjente mønstre og gi uttrykk for bevegelsesaktiviteter ut fra egne forutsetninger og vurdere løsninger som de kommer fram til» (Forsøksrådet for skoleverket, 1966, s. 232). Der det tidligere har blitt presisert at elevene skal oppleve gleden ved det å være i aktivitet, formuleres det nå slik de skal oppleve gleden ved å gjøre fremgang. Gjennom denne formuleringen kan vi si at kunnskapsfokuset tydeliggjøres.

Vi ser at det disiplinerte preget på undervisningen er nedtrappet, selv om oppdragelse fortsatt har en sentral plass. Egne arbeidsmåter for gutter og jenter er heller ikke lenger å se, men det nevnes at forskjeller kan forekomme. «Planen er felles for jenter og gutter. Noen øvinger er typiske jenteøvinger, noen er typiske gutteøvinger. De er merket henholdsvis (j) og (g)» (Forsøksrådet for skoleverket, 1966, s. 236). Denne forskjellen viser til at samfunnet var på veg mot en mer kjønnsnøytral holdning enn tidligere.

4.3 Mønsterplan av 1974

Ved Mønsterplan av 1974 fikk vi en nokså ulik utforming av læreplanen enn tidligere. Flere faktorer fikk plass i fagene. Inndelingen var som følger; mål, lærestoff, veiledende arbeidsplaner, arbeidsmåter, anlegg og utstyr, læremidler og vurdering. Innenfor målene har det tidligere vært to til tre mål, noe denne planen gikk bort i fra. Det ble nå formulert flere overordnede mål som opplæringen skulle ta stilling til. Dette var også den første planen der undervisningen skulle være lik for gutter og jenter.

Elevens ve og vel sto i fokus, og vi kan derfor si at individfokuset sto sterkt. Elevmangfold fikk stor oppmerksomhet ved dette læreplanverket, og det skinner gjennom i læreplanene for fag. Gjennom flere av formuleringene i planen ser vi dette tydelige fokuset. Eksempelvis gjennom setningen om svømming: «Svømming kan være en særlig verdifull aktivitet for elever med fysiske funksjonshemninger» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1974, s. 253). Under «lærestoff» er det formulert et eget avsnitt med overskriften «planen og den

enkelte elev». Her tas det både stilling til elevens yteevne, samt viktigheten av at elevene opplever å lykkes i faget. Som reaksjon på forrige plans tydelige kunnskapsfokus, kom motivasjon og glede tilbake som en del av opplæringen. Dette kan vi se igjen i planen da et av målene med opplæringen er formulert på etterfølgende måte: «En søker å nå fagets mål gjennom allsidig virksomhet, som skaper trivsel og glede» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1974, s. 252). Under arbeidsmåter er det formulert et avsnitt med individualisering som overskrift. Gjennom alle disse formuleringene ser vi en tydelig endring i formålet med faget. Faget gikk tilbake fra å tre frem som mer kunnskapsrettet til et mer individbasert fokus hvor elevenes trivsel var av stor betydning. Det lå føringer for hva elevene skal oppnå med opplæringen, men disse underbygdes av elevens trivsel og behov for aktivitet. Dette var et resultat av samfunnets reaksjoner på tidligere læreplaner der kunnskapsfokuset har tatt for stor plass. Skolen som organisasjon måtte dermed ta samfunnets reaksjoner til etterretning ved utformingen av ny læreplan.

At planen ble mer omfattende og deles inn i flere områder, kan være på grunn av at det nå ble kroppsøving for alle klassetrinnene og at faget til dels fikk en større plass i skolen. Planen legger frem arbeidsplaner fra og med første til og med niende klassetrinn. Kroppsøving ble også en del av det tverrfaglige arbeidet i de andre fagene. Dette blir presentert i planen på følgende måte: «Mye av det stoffet, som en arbeider med i kroppsøvingstimer, kan underbygges og utdypes i andre timer, og omvendt vil kroppsøvingslæreren kunne få idéer til arbeidsoppgaver gjennom det stoffet som elevene arbeider med i andre fag» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1974, s. 259). Her ser vi en tydelig utvikling når det gjelder kroppsøvingsfagets posisjon i skolen.

4.4 Mønsterplan av 1987

Faget ble med Mønsterplan av 1987 inndelt i mål, lærestoff og progresjon, læremidler, arbeidsmåter, samt hovedemner og delemner. Det som skiller denne inndelingen fra de tidligere planene er at faget nå har fått hovedemner og delemner. Emnene som nå skulle være en del av opplæringen var, grunnleggende ferdigheter, friluftsliv, lek og idrett, lek, dans og dramaaktiviteter, overlevings- og livredningsaktiviteter og kroppsøving og helse (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 23).

Elevens ve og vel og elevmangfold sto fortsatt i fokus. Spesialfolkeskolen ble opphevet rundt denne tiden, noe som gjorde til at det ble mer fokus på at skolen nå skulle være en plass for

alle og enhver. Skolesamfunnet ble dermed mer mangfoldig, noe som gjorde til at retningslinjene måtte formuleres deretter. Dette ser vi igjen i formuleringene av hvordan opplæringen skulle foregå. «Framfor alt er det viktig å velge lærestoff som vekker interesse og er tilpasset behov og yteevne til hver enkelt elev» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1987, s. 277). Under arbeidsmåter er det tydelig at elevmangfoldet er i fokus, eksempelvis gjennom formuleringen: «Undervisningen må ta utgangspunkt i observasjon og kartlegging av elevenes interesser, forutsetninger og spesielle behov» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1987, s. 278).

Denne planen er et tydelig resultat av reaksjoner på forgående planer. Tidligere har mye av fokuset havnet på enten eleven eller kunnskapen. Ved denne planen så man et behov for å inkludere begge faktorene i undervisningen, men knytte det kunnskapsbaserte opp mot praktiske eksempler. Som nevnt i teoridelen mente samfunnet at det var på tide med et nytt læreplanverk, og ikke bare en revidering av den forrige. I denne planen ser vi at faget både bygger på glede, motivasjon og kunnskap. Et av målene for faget er formulert på følgende måte: «Undervisningen i kroppsøving skal ta sikte på å gi opplevelser som skaper glede og lyst til å delta i fysisk aktivitet i skole, arbeid og fritid» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1987, s. 275). Med denne formuleringen ivaretar målet både kroppsøvingsfagets egenart gjennom fysisk aktivitet, samt elevenes motivasjon og glede. «Undervisningen i kroppsøving skal ta sikte på å gi kunnskap om kroppen og kroppsfunksjonene og medvirke til å styrke helsen hos den enkelte elev» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1987, s. 276). Kroppsøving og helse var også et eget hovedemne i denne planen. Dette emnet omfattet da kunnskapsdelen av faget.

Samfunnet var på vei mot en mer kjønnsnøytral holdning, noe som gjenspeiles i formålet med kroppsøving. «For å komme bort fra uheldige kjønnsrollemønstre bør en arbeide aktivt med å gjøre skillet mellom tradisjonelle jente- og gutteaktiviteter mindre» (Kirke – og undervisningsdepartementet, 1987, s. 278). Ved en slik formulering satt man fokuset på at gutter og jenter nå kunne utføre de samme aktivitetene. Dette ser vi også igjen under hovedemner og delemner. Ved tidligere planer har det vært presisert at aktiviteter som dans hørte jentene til, mens idrett var en gutteaktivitet. Både idrett og dans er representert i hovedemnene i denne planen, noe som vil si at dette var aktiviteter begge kjønn skulle delta i.

4.5 Læreplanverket for 10-årig grunnskole av 1997

Læreplanverket for 10-årig grunnskole av 1997 (L97) var det første læreplanverk som rettet hovedfokuset mot samfunnet. Nå ble samfunnet og behovet for kunnskap satt fremfor omsorg for barnet. Man så et behov for å styrke kunnskapen i samfunnet gjennom opplæringen i skolen. Tydelig samfunnsutvikling presiseres i innledningen av faget på følgende måte: «Endringer i levesettet og i fritidstilboda, med færre innslag av allsidig fysisk aktivitet, gjer at stadig fleire bruker mindre tid til fysisk arbeid, leik, idrett og friluftsliv. Skulemiljøet må derfor inspirere og opne for ein fysisk aktiv skulekvardag» (Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet, 1996, s. 236). Formålet med faget ble med dette definert gjennom behovet samfunnet hadde for fysisk aktivitet.

Planen deles inn i felles mål for faget, samt mål og hovedmoment. Hvert klassetrinn har egne formuleringer for hva elevene skal kunne. Det var med andre ord ulikt formål med faget alt etter hvilket klassetrinn man befant seg i. Nå var det ikke minstekrav, krav eller arbeidsmåter lenger. Under hvert emne sto det nå «I opplæringen skal elevane ...» med påfølgende instruksjoner om hva som skulle inn i opplæringen (Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet, 1996). Selv med et kunnskapsfokusert syn tar læreplanen også med gleden ved faget innunder felles mål. «Opplæringa i faget har som mål at elevane skal få oppleve glede over å vere i rørsle og å meistre eit breitt utval aktivitetar gjennom utforsking, utfalding og skapande verksemd» (Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet, 1996, s. 266). Grunnlaget for tydelige instruksjoner og fremgangsmåter var for å kvalitetssikre kunnskapen som nå skulle inn i opplæringen, som igjen skulle styrke i samfunnet.

Selv med et økt kunnskapsfokus bar planen også preg av omsorg for barnet. For første gang i kroppsøvingsfaget nevnes elevens selvbilde. Under emnet «leik - kultur» for småskulesteget 1.- 4. klasse står det som følger: «Elevane skal utvikle eit positivt sjølvbilete gjennom leik og byggje opp gode føresetnader for læring» (Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet, 1996, s. 266). Dette settes også fokus på gjennom felles mål for faget; «Elevane skal utvikle ei positivt kroppsbilete» (Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet, 1996, s. 266). Dette er et resultat av at samfunnet nå så behov for at skolen måtte ta hånd om elevene sine tanker om seg selv. Kunnskapsutviklingen i samfunnet gjorde også til at man nå så sammenheng mellom individets psykiske helse og fysisk aktivitet.

4.6 Læreplanverket for kunnskapsløftet av 2006

Læreplanverket for kunnskapsløftet er vårt nåværende læreplanverk og som først ble iverksatt i 2006. Dette læreplanverket ble utarbeidet på grunnlag av behovet for et kunnskapsløft i samfunnet. Som tidligere nevnt ble det sett på som skolens ansvar å løfte kunnskapen i samfunnet. Denne planen er av helt annet utforming enn de tidligere læreplanene. Formål, hovedområde, timetall, grunnleggende ferdigheter, kompetansemål og vurdering er planen nå delt inn i. For første gang vedlegger det egne formuleringer av hva som er formålet med fagene. Formålet er delt inn i tre deler som i helhet gir en oversikt over hva opplæringen skal omfavne; for individet, for samfunnet og globalt. Disse perspektivene gjelder ikke bare for kroppsøvfingsfaget, men for alle fagene som inngår i opplæringen.

«Rørslekultur i form av leik, idrett, dans, svømming og friluftsliv er ein del av den felles danninga og identitetsskapinga i samfunnet» (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s. 1). Denne formuleringen er en del av samfunnsperspektivet ved kroppsøvfingsfaget. Her begrunnes aktiviteter som skal være en del av opplæringen i faget ut fra samfunnsmessige behov. Individperspektivet handler om hvordan hver enkelt elev skal dra personlig nytte av faget. «Faget skal bidra til at barn og unge utviklar sjølvkjensle, positiv oppfatning av kroppen, sjølvforståing og identitetskjensle» (Utdanningsdirektoratet, 2015a, s. 1). Her videreføres fokuset på elevenes selvfølelse som for første gang nevnes i L97. Dette ser vi også igjen i samfunnsperspektivet av formålet, hvor det står at kroppsøvfingsfaget skal være et allmenndannende fag. Alle fagene skulle også ta hensyn til den generelle delen av læreplanverket som skulle dekke hele mennesket. Fokuset på elevenes tanker om seg selv trer mer og mer frem i skolen, da samfunnet har utviklet seg i en retning der flere unge sliter med eget selvbilde. Globalt perspektiv tar for seg det generelle ved faget. Dette er ikke formuleringer som ikke kan plasseres inn i et samfunnsperspektiv eller individperspektiv, men er noe som gjelder til enhver tid. Det forekommer ingen retningslinjer for metode og innhold ved dette læreplanverket, slik at lærerne selv må definere arbeids- og undervisningsmetoder i undervisningen ut fra fagets kompetansemål og formål.

På grunnlag av kunnskapsløftet som skulle komme med LK06, ble innsats og holdninger tatt bort fra vurderingen i kroppsøvfingsfaget. Da faget ble revidert i 2012, ble dette hentet inn igjen, da man så på dette en viktig del av faget. Dette er en faktor som er med på å sette fokus på mangfold og elevenes forutsetninger. Formålet med faget ble revidert til et mer betydelig

faglig grunnlag. «Formålet i den nye læreplanen i kroppsøving bestreber seg på å være tydelig i innholdet» (Brattenborg & Engebretsen, 2013, s. 41). Man kan se på samfunnsutvikling og reaksjoner på læreplanen som årsak for revidering.

4.7 Nytt læreplanverk i 2020; fagfornyelsen

Fra og med 2017 startet utviklingen av et nytt læreplanverk som trer i kraft i 2020.

Læreplanverket må fornyes på grunn av samfunnets utvikling og skolen må dermed følge etter. Utdanningsdirektoratet har utformet en beskrivelse av hva som er nytt i hvert av fagene i fagfornyelsen (Utdanningsdirektoratet, 2019a). Formålet med faget skal i fornyet læreplan hete «Om faget», og under her finner vi blant annet beskrivelse av fagets relevans for eleven/lærlingen, samfunnet og arbeidslivet (Utdanningsdirektoratet, 2018).

Det er nå utarbeidet kjerneelement i fagene og elevenes forståelse, fagenes relevans og dybdelæring, har fått økt fokus. Kjerneelementene i kroppsøving er delt i tre og er bevegelse og kroppslig læring, deltagelse og samspill i bevegelsesaktiviteter, samt uteaktiviteter og naturferdsel (Utdanningsdirektoratet, 2019b, 6:19). I fagfornyelsen av kroppsøvingfaget for Læreplanverket av 2020 står det som følger: «Formålet med faget er å motivere elevene til bevegelsesglede og en fysisk aktiv livsstil livet ut» (Utdanningsdirektoratet, 2019a, s. 11). Fokuset på idrett skal trappes ned og tas heller med inn under kjerneelementet bevegelsesaktiviteter. «Fysisk aktivitet og psykisk helse skal i større grad ses i sammenheng» (Utdanningsdirektoratet, 2019a, s. 12). Dette er en av setningene som i korte trekk beskriver hva som er nytt med faget. Som tidligere nevnt er dette blitt en naturlig del av kroppsøvingfaget, da det i dagens samfunn er behov for at skolen tar hånd om elevenes psykiske helse. Bærekraftig utvikling er også et svært aktuelt tema i dagens globale samfunn. Dette blir nå et tverrfaglig tema, men også en del av kroppsøvingfaget under kjerneelementet uteaktiviteter og naturferdsel. Denne vektleggingen er med andre ord et direkte resultat av samfunnsutviklingen.

5.0 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt i hvilken grad samfunnet har påvirket læreplanen for kroppsøving gjennom tidene. Teorien som er presentert omfatter læreplanverkene, læreplanteori og skolen som lærende organisasjon i et større samfunn. Gjennom analyse av de formelle læreplanene som har eksistert i norsk skolehistorie, har jeg fått ett innblikk i hvordan disse har fulgt et samfunn i utvikling. Vi ser at målet eller formålet med kroppsøvingfaget har vært gjennom en rekke revideringer, og at fokuset i denne delen av læreplanen har endret seg betraktelig fra 1939 og frem til i dag. Faget har beveget seg fra et nokså militært og disiplinert formål, til å ha et mer allsidig og variert formål. Funnene jeg har gjort i denne studien tilsier at samfunnet i nokså stor grad har påvirket hvordan læreplanen i kroppsøving forandrer og utvikler seg. Dette kommer til synet gjennom at skolen har måttet svare på samfunnsbehov som med årene har blitt mer omfattende. Skolens hovedoppgave er å legge til rette for positiv faglig og personlig utvikling hos elevene. Det har dermed vært ett gjennomgående fokus på individets ve og vel gjennom alle læreplanene, mens vi ser at fokuset på samfunnet har vært økende. Individperspektivet og omsorg for barnet sentralt helt fra de første læreplanene, og tilpasset opplæring har vært i fokus siden Mønsterplan av 1987. Tilpasset opplæring står svært sentralt ved dages opplæring og vi ser dermed at dette har blitt videreført fra Mønsterplan av 1987 og vært et gjennomgående fokus ved etterfølgende læreplaner.

Det var først ved L97 at samfunnets ve og vel ble satt i fokus. Kunnskapsfokuset tredde frem før samfunnsfokuset fikk sin inntreden i skolen som organisasjon. Fra et mindre komplekst samfunn og frem til i dag, har samfunnets påvirkning av læreplanverket økt kraftig. Vi ser dermed at desto mer komplekst og omfattende samfunnet blir, desto mer allsidig blir opplæringen. Ved en læreplanrevidering blir de forløpende læreplanene vurdert, og enkelte deler blir videreført til neste, samtidig som blir det lagt til nytt innhold. Dette har gjort til at læreplanene har blitt mer og mer omfattende. Individperspektivet skal ivaretas samtidig som skolen er en del av et større både lokalt og globalt samfunn, og kan dermed ikke ses på som en adskilt læringsarena. Når samfunnet utvikler seg, må skolen følge etter. Elevene skal ut å delta i det samfunnet som eksisterer og det er dermed helt nødvendig at vi forbereder de på det de møter i dag, og i fremtiden. Formålet med faget vil dermed baseres på det elevene har behov for å lære, ut ifra den samfunnstiden man befinner seg i, og det vi antar vil være fremtidens behov. Nå som samfunnet blir mer og mer globalt, foreligger det også et globalt perspektiv som skal være en del av opplæringen og formålet med faget. Skolen har

hovedansvaret for å gi elevene nødvendig og tilstrekkelig kunnskap for å kunne drive samfunnet fremover. Hvordan faget videre vil endre seg, vil dermed være avhengig av hvordan samfunnet utvikles og hvilken posisjon skolen har i forhold til dette.

6.0 Litteraturliste

- Brattenborg, S. & Engebretsen, E. (2013). *Innføring i kroppsøvingsdidaktikk* (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm.
- Christoffersen, L. & Johannessen, J. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Det kongelige kirke-, utdannings – og forskningsdepartementet. (1996). *Læreplanverket for den 10 – årige grunnskolen*. Oslo: Læringscenteret.
- Engelsen, B. U. (2009). Et forskningsblikk på skoleeiere i implementering av Kunnskapsløftet og LK06. I L.E. Dale (Red.), *Læreplan i et forskningsperspektiv* (s. 62 - 109). Oslo: Universitetsforlaget.
- Engelsen, B.U. (2015). *Skolefag i læreplanreformer 1939 – 2013*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Forsøksrådet for skoleverket. (1966). *Læreplan for forsøk med 9.årig skole* (5. utg.). Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Goodlad, J.I. (1979). *Curriculum inquiry*. United States of America: Libray of Congress Cataloging in Publication Data.
- Imsen, G. (2016). *Lærerens verden* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Kristoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Oslo: Abstrakt forlag as.
- Karseth, B. & Sivesind, K. (2009). Læreplanstudier – perspektiver og posisjoner. I L.E. Dale (Red.), *Læreplan i et forskningsperspektiv* (s. 23-53). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kildenett. (u.å.). Nye skolelover på 1930-tallet. Hentet fra <http://www.kildenett.no/portal/artikler/2007/1182161892.56>
- Kirke – og undervisningsdepartementet. (1974). *Mønsterplan for grunnskolen*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Kirke – og undervisningsdepartementet. (1987). *Mønsterplan for grunnskolen*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Kirke – og undervisningsdepartementet. (1957). *Normalplan for byfolkeskolen*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Kyrkje – og undervisningsdepartementet. (1954). *Normalplan for landsfolkeskolen*. Oslo: H. Aschehoug & Co.

Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa. (LOV- 1998-07- 17- 61). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Postholm, M.B. & Jacobsen, D.I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Oslo: Cappelen Damm.

Regjeringen. (u.å). NOU-ar. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokument/nou-ar/id1767/>

Store norske leksikon. (2018b). Melding til Stortinget. Hentet fra https://snl.no/melding_til_Stortinget

Store norske leksikon. (2018a). Samfunn. Hentet fra <https://snl.no/samfunn>

Stortinget. (2018). Slik behandles en sak i Stortinget. Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/stortinget-undervisning/videregaende-skole/slik-er-saksgangen-i-stortinget/>

Storøs, J. (u.å.). Objektivitet og subjektivitet [Blogginlegg]. Hentet fra <https://blogg.hioa.no/skriv/objektivitet-og-subjektivitet/>

Utdanningsdirektoratet. (2019b, 11.april). *Film: Hva er nytt i kroppsøving?* [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/stotte-til-horingen-om-nye-lareplaner/film-hva-er-nytt-i-kroppsoving/>

Utdanningsdirektoratet. (2015b). Generell del av læreplanen. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/generell-del-av-lareplanen/>

Utdanningsdirektoratet. (2019a). Hva er nytt i fagene? Les våre korte oppsummeringer. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/hva-er-nytt-fagene-les-vare-korte-oppsummeringer/>

Utdanningsdirektoratet. (2018). Hva er fagfornyelsen?. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/nye-lareplaner-i-skolen/>

Utdanningsdirektoratet. (2015a). Læreplan i kroppsøving (KR01-04). Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KRO1-04>

Utdanningsdirektoratet. (2016a). Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/hvordan-er-lareplanene-bygd-opp/>

Utdanningsdirektoratet. (2016b). Å forstå kompetanse. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/forsta-kompetanse/>